

**LEWENSORIËTERING
GEMEENSKAPLIKE TAAK VIR ASSESSERING
DEEL B
NASIENRIGLYNE**

'N BOODSKAP AAN DIE NASIENER

Dankie vir die sorgsame en professionele manier waarop u die nasien van elkeen van die antwoorde op die Nasionale Senior Sertifikaat-GTA sal benader. Let asseblief daarop dat punte toegeken moet word vir elke verskillende en werkbare verduideliking volgens hierdie nasienriglyne.

Baie van u leerders se antwoorde kan moontlik buite die antwoorde wat hier aangebied word, val. Gebruik hier asseblief u inisiatief ... as 'n leerder die vraag volledig beantwoord het en die vraag nie verkeerd verstaan het nie (selfs al het hy/sy dit anders geïnterpreteer as die perspektief wat hier aangebied word) – moet hy/sy óf al die toegekende punte verdien óf 'n gedeelte van die punte wat vir elke vraag toegeken word, ens.

AFDELING A   KORTVRAE

VRAAG 1

1.1   1.1.1 Politiek kan:

- die verloop van 'n land se geskiedenis verander, ✓
- die voortbestaan van ongelykhede beëindig, ✓
- 'n gevoel van waardigheid vir miljoene mense herstel. ✓

(3)

1.1.2 Moet antwoord van Vraag 1.1 trek

Punte word toegeken vir **twee skakelende idees: verduideliking en optrede.**

Eerstens 'n verduideliking van die oorsprong van die kwessie. Tweedens vir hoe dit aktief aandag kan geniet. Geen punt word toegeken vir slegs die keuse van 'n kwessie nie.

Van die leerders kan dalk die eerste deel van die vraag interpreteer as 'n vraag oor die veroorsaak van die kwessie – dit is aanvaarbaar solank dit kortliks uitgepak en verduidelik is.

Byvoorbeeld:

Verander die verloop van 'n land se geskiedenis – Afrika se geskiedenis het sy mense se toekomstige vooruitgang besmet deur hulle onvergenoegd te hou en onwillig om te vergewe en vorentoe te beweeg ✓ – gevolglik moet politieke invloed verseker dat die geskiedenis homself nie herhaal nie en dit moet mense help om versoening te vind, ens. ✓

OF

Beëindig die voortbestaan van ongelykhede – terwyl ongelykhede bly voortbestaan, sal ons land altyd verdeeld wees en mense sal teen mekaar baklei in plaas daarvan om met mekaar saam te werk om 'n gemeenskaplike doel te bereik ✓ – gevolglik moet politieke meningsvormers hul mense opvoed oor die skade wat aangerig word wanneer mense teen mekaar diskrimineer en hulle moet aktief werk om die speelveld gelyk te maak vir diegene wat onder finansiële ongelykhede gebuk gaan, ens. ✓

OF

Herstel 'n gevoel van waardigheid vir miljoene mense – baie mense het gely en ly steeds en voel hopeloos om hul omstandighede te verander. Die land kan nooit vorentoe beweeg terwyl mense vasgevang is in hopeloosheid nie ✓ – gevolglik moet politieke meningsvormers verseker dat alle mense se menseregte gehandhaaf word en maniere vind om diegene sonder hoop uit hul omstandighede te inspireer en te bemagtig, ens. ✓

(2)

- 1.2 1.2.1 Die leerder se antwoord moet definisies in die verduideliking verskaf wat verwys na:

- **Om mag oor te neem** verwys na **die mag neem by die outokratiese en/of magshonger politici.** ✓
- **Demokraties** verwys daarna dat die mag gegee word aan die mense/die land se burgers neem die mag terug. ✓

'n Demokrasie beteken dat die hele bevolking aktief betrokke is by die neem van besluite ens. Wanneer jongmense dus op kreatiewe maniere kan veroorsaak dat magshonger politici na hul pleidooi luister, "neem hulle die mag " van die politici en verseker hulle dat hulle 'n sê het in hul land se regering.

(2)

- 1.2.2 Een punt vir die keuse van 'n beweging en dan twee punte vir die toepassing en ontleding wat die vaardigheid stel (wie, wat, hoe) verbind en uitpak.

Y'en a Marre ("Ons het genoeg gehad") ✓ – joernaliste kon artikels vir koerante geskryf het om **hul lesers op te voed** oor die verkeerde dinge wat hul president gedoen het ✓ en om **woede in die mense aan te steek sodat hulle optree oor die onreg.** ✓

OF

Le Balai Citoyen ("die Mense se Besem") ✓ – kletsrymers kon **politieke en protesliedere geskryf het om hul luisteraars op te voed** oor die verkeerde dinge wat hul president gedoen het ✓ en om **woede in die mense aan te steek sodat hulle optree oor die onreg.** ✓

OF

LUCHA (Lutte pour le Changement of "Stryd om Verandering") ✓ – protesteerders kon **byeenkomste en betogings gereël het om hul luisteraars op te voed** oor die verkeerde dinge wat hul president gedoen het ✓ om **woede in die mense aan te steek sodat hulle optree.** ✓

(3)

1.2.3 Nasienersdiskresie – die leerder se antwoord moet verband hou met die saak wat hulle gekies het. Antwoorde wat nie duidelik verband hou nie, kan nie 'n punt verdien nie.

- mag aan die mense
- ons sal dit nie langer duld nie
- ons het genoeg gehad
- ons wil verandering hê ✓

(1)

1.3 Leerder se antwoord moet 'n positiewe verandering in die persepsie van Afrika of 'n waardering vir Afrika se intrinsieke waarde weerspieël, bv. ✓✓

- Afrika-burgers veg saam vir positiewe verandering in Afrika in plaas daarvan om hul lot te aanvaar.
- Afrika-burgers is dapper en word nie deur outokrasie geïntimideer nie.
- Daar is hoop vir Afrika – die toekoms lyk positief met sy mense wat baklei vir vooruitgang, ens.
- Leerder kan die laaste reël van die bron uithaal, "Dit is aan hulle te danke ... VIGS en oorlog, optower nie."

Leerders wat hulle antwoord nie uitpak nie moet net 1 punt toegeken word.

(2)

[13]

VRAAG 2

2.1 Punt word toegeken vir die identifisering van **elke** gevolg van swak onderwys op ons samelewing/land en nog een vir die verduideliking van die gevolg vir SA (van bron of eie interpretasie, solank dit werkbaar is).

Nasieners moet waaksaam wees vir leerders wat die belang van universietsopleiding oorbeklemtoon – dit is, daar is baie paaie om na skool na te streef.

Gebrek aan toereikende onderwys =

- baie mense is nie indiensneembaar nie ✓ – bly in siklus van armoede ens., 'n nasie van hopelose en magtelose burgers plaas kinders in hierdie selfde siklus, wat die land se hulpbronne dreineer ens. ✓
- 'n betekenisvolle gebrek aan vaardighede ✓ – ekonomie ly omdat daar aansienlike vakatures in die land se arbeidsmag is – werk word nie gedoen nie/word swak gedoen. ✓
- finansiële ongelykheidsgaping vergroot ✓ – verantwoordelikheid rus op die paar burgers wat finansiël tot die ekonomie kan bydra (minder mense betaal belasting) – groot uitbuiting van en finansiële las op hulle. ✓
- ontoereikende befondsing van gesondheidsorg en onderwys ✓ – groot vraag na gesondheidsorgdienste en mense bly te siek om te werk. ✓
- onaanstelbaarheid of werk wat swak betaal ✓ – swak lewensgehalte vir baie burgers – kan nie voedsame kos bekostig nie, leef in onhigiëniese toestande, swak toegang tot gesondheidsorg, ens. ✓
- ongeskoolde en swak opgeleide burgers ✓ – min mense kan innoverend wees en kritieke samelewingskwessies oplos/minder produktiewe mense in entrepreneurondernemings/land neem nie deel aan progressiewe tegnologiese vooruitgang nie/bly Derde Wêrelds en afhanklik van ander lande vir oorlewing, ens. ✓

(2 × 2 = 4)

- 2.2 2.2.1 • persoonlike beplanning ✓
 • studievaardighede ✓
 • skriftelike werk (veral opsommings) ✓
 • tersiêre aansoeke ✓ (4)

2.2.2 Leerder se antwoord moet op die Rhodes-program steun en verbind word met 'n positiewe opvoedkundige uitkoms met verduideliking.

- Die program is gebaseer op 'n **een-tot-een-tutorstelsel**, ✓ dus het leerders **persoonlike ondersteuning en bystand**. ✓
- Leerders word geleer hoe om hul werklading effektief te bestuur/ hoe om toereikend te studeer/hoe om studienotas te maak, ens. ✓ – wat alles verseker dat leerders effektiewe studente kan wees/vaardighede wat nodig is om goed te vaar op tersiêre vlak/behaal goeie matrikulasiepunte. ✓
- Leerders word bemaatig/geïnspireer om te leer ✓ en blink uit deur verpersoonlikte ondersteuning en sorg. ✓ (2)

2.3 Leerders moet na die bron verwys in hierdie antwoord.

Gehalteonderwys vir alle jongmense kan bereik word deur **met vennote saam te werk wat verskillende sterk punte en belangstellings het** ✓ **wat gekombineer kan word en in lyn is om 'n groter impak te bewerkstellig**. ✓

Universiteitstudente is die noodsaaklike vennote. ✓ (3)
[13]

VRAAG 3

3.1 Punt word toegeken vir **algemene** skakel tussen die probleme wat Afrika tans in die gesig staar en die behoefte aan verandering in een of ander vorm.

Die vraag sê byvoorbeeld dat as ons ongelukkig is met die toestand van Afrika (of die manier waarop dit bestuur of regeer word), dan moet ons iets daaromtrent doen. ✓ (1)

3.2 3.2.1 Nasienersdiskresie – enige werkbare verpersoonlikte antwoord – leerder moet een kwessie kies en dan **aandui waarom hy/sy glo die kwessie problematies is**. ✓ Punt word slegs vir die verduideliking toegeken. (1)

3.2.2 Moet verbind met Vraag 3.2.1
 Nasienersdiskresie – enige werkbare **verpersoonlikte ingryp-strategie** ✓ (deur eie spesiale talente/vaardighede/kundigheid te gebruik) vergesel van 'n werkbare uiteensetting van hierdie strategie. ✓
OF
 2 verskillende werkbare ingrypings. (2)
[4]

30 punte

AFDELING B   BEREDENEERDE OPSTEL**VRAAG 4**

Komplekse opstelle moet die volgende temas inkorporeer:

- 'n begrip van die huidige klimaat in Afrika – misdaadsyfers, vlakke van armoede, skuld, korrupsie, ens.
- 'n begrip van die rol van die jeug om verandering te bewerkstellig (óf deur parlementêre verteenwoordiging óf op 'n ander manier)
- uiteensetting van die rol van minderheidsgroepe om verandering te bewerkstellig
- leerders kan met stelling saamstem of daarvan verskil – sterk ondersteuning van eie argument is noodsaaklik
- voorbeelde om standpunt te ondersteun of om belangrikheid van standpunt te demonstreer
- leerder se eie stem is noodsaaklik (aangesien leerders bronne mag gebruik)

Formaat van 'n komplekse opstel (A/A+):

- Die leerder se standpunt moet duidelik in die inleiding en deur die hele opstel oorgedra word.
- Die standpunt moet in die gevolgtrekking herhaal word.
- Duidelike en intellektueel geskrewe paragrawe wat met leerder se standpunt ooreenstem, moet gebruik word.
- Leerder se stellings moet sterk deur voorbeelde ondersteun word – uit bronne en uit "eie ervaring".
- Leerder se eie stem moet duidelik wees.
- Sterk morele karakter moet oorgedra word – LO-waardes moet weerspieël word.
- Vraag moet omvattend beantwoord word met geen gapings in die argument nie.
- Die opstel moet voorsiening maak vir 'n sterk teenargument.

Teenargument (betrokkenheid met alternatiewe perspektiewe/argumente) onderskei tussen 'n Vlak 7 en 'n Vlak 6.

LEWENSORIËNTERING: OPSTELRUBRIEK 2019

KRITERIA	PUNTE	VLAK
<p>'n Duidelike standpunt word ingeneem en fokus is konsekwent in die hele opstel.</p> <p>Die standpunt word in die inleiding gegee.</p> <p>Die argument stem tot nadenke, insiggewend. Dit bied 'n unieke "eie stem"-perspektief deur te steun op toepaslike, gedetailleerde en spesifieke voorbeelde.</p> <p>Die voorbeelde word naatloos in die argument geïntegreer.</p> <p>Vertoon deeglike begrip van kwessies binne 'n SA konteks en toon 'n komplekse begrip van die rol van die jeug en minderheidsgroepe.</p> <p>Die argument word vaardig volgehou en is heeltemal oortuigend met alternatiewe perspektiewe/argumente wat in ag geneem word.</p> <p>Dit word pittig en duidelik uitgedruk.</p>	<p>40 39 38 37 36</p>	7+
<p>'n Duidelike standpunt word ingeneem en fokus is konsekwent in die grootste deel van die opstel.</p> <p>Die standpunt word in die inleiding gegee.</p> <p>Die argument word deeglik en logies ontwikkel met 'n reeks toepaslike, spesifieke voorbeelde om die leerder se standpunt te ondersteun.</p> <p>Die voorbeelde word duidelik in die argument geïntegreer.</p> <p>Toon bewys van begrip van kwessies binne 'n SA konteks en toon 'n goeie begrip van die rol van die jeug en minderheidsgroepe.</p> <p>Die argument word meestal volgehou en is heel oortuigend. Alternatiewe perspektiewe/argumente word in ag geneem.</p> <p>Dit word duidelik uitgedruk.</p>	<p>35 34 33 32</p>	7
<p>'n Duidelike standpunt blyk uit die argument en word volgehou.</p> <p>Kandidaat fokus op vraag; daar kan egter 'n paar insinkings wees.</p> <p>Die argument is duidelik, dra gewig en word logies ontwikkel met 'n reeks meestal relevante, spesifieke voorbeelde om die leerder se standpunt te ondersteun.</p> <p>Gemoed met kwessies binne die konteks van die vraag – SA kontekstuele temas en jeugrolle word ondersoek en is meestal suksesvol.</p> <p>Die argument word volgehou met kleiner insinkings in logika OF relevansie, maar is heel oortuigend.</p> <p>Dit word op die meeste plekke duidelik uitgedruk.</p>	<p>31 30 29 28</p>	6
<p>'n Duidelike standpunt word deur die leerder ingeneem en word volgehou.</p> <p>Insinkings in fokus en/of geïmpliseerde fokus op plekke.</p> <p>Die argument is duidelik en 'n paar relevante, spesifieke voorbeelde word verskaf in 'n poging om die leerder se standpunt te ondersteun.</p> <p>Die voorbeelde word nie altyd suksesvol in die argument geïntegreer nie.</p> <p>Die leerder het 'n poging aangewend om die kwessies binne die konteks van die vraag uit te pak – SA kontekstuele temas en jeugrolle geniet aandag, maar nie altyd suksesvol nie.</p> <p>Die fokus van die argument neig om af te wyk en logika kan ontbreek of kan veralgemeen word.</p> <p>Dit word toereikend uitgedruk.</p>	<p>27 26 25 24</p>	5
<p>Die leerder het probeer om 'n standpunt in te neem maar dit word nie volgehou en/of ondersteun nie.</p> <p>Die fokus op die vraag neig om yl te wees in plaas van substantief; opstel is grootliks verhalend.</p> <p>Verwys na kwessies binne die konteks van die vraag – SA kontekstuele temas en jeugrolle geniet oppervlakkig aandag.</p> <p>Die argument is oppervlakkig en voorbeelde is vaag en plek-plek veralgemeen.</p> <p>Die argument toon gebrek aan fokus en word swak volgehou.</p> <p>Die uitdrukking is soms lomp, maar die kandidaat kan sy/haar idees oordra.</p>	<p>23 22 21 20</p>	4
<p>Die leerder se standpunt is vaag of onduidelik.</p> <p>Daar is geen duidelike argument aanwesig nie, alhoewel 'n paar voorbeelde en punte verskaf word in 'n poging om die vraag te beantwoord.</p> <p>Daar is bewys van herhaling van idees.</p> <p>Argument toon gebrek aan fokus, samehang en logika.</p> <p>Die uitdrukking is lomp en kan die algehele betekenis wat die kandidaat probeer oordra, beïnvloed.</p>	<p>19 18 17 16</p>	3
<p>Geen standpunt word deur die leerder voorsien nie/gedagtes is deurmekaar.</p> <p>Argument word geïmpliseer; leerder spreek die vraag nie uitdruklik aan nie.</p> <p>Die antwoord verskaf 'n paar voorbeelde, maar hulle word nie met die vraag in verband gebring nie.</p> <p>Die antwoord is verhalend en die voorbeelde is herhalend.</p> <p>Uitdrukking is gebrekkig en verhoed dat die kandidaat sy/haar idees oordra.</p>	<p>15 14 13 12</p>	2
<p>Daar is geen verband met die vraag nie en die idees wat verskaf word, is irrelevant.</p> <p>Voorbeelde is lukraak en dien geen doel nie.</p> <p>Uitdrukking is dikwels onverstaanbaar en kan onduidelik wees.</p>	0–11	1

40 punte

Totaal: 70 punte